

Tornion kaupungin talouden tasapainottamisohjelma

KH 08.10.2024 § 274

Valmistelija

Jukka Kujala, kaupunginjohtaja

Torniossa huoli talouden tasapainosta konkretisoitui syksyllä 2023 vuoden 2024 talousarviota valmisteltaessa, kun kävi selväksi, että kaupungin nykyinen menojen kasvuvauhti sekä investointitaso ylittävät jatkuvasti odotettavissa olevan verotulojen ja valtionosuuksien vuosittaisen kehityksen. Mikäli kaupunki ei löydä riittävästi taloutta tasapainottavia keinoja, kaupungin taseessa olevat ylijäämät on syöty vuoteen 2029 mennessä.

Työ käynnistettiin joulukuussa 2023 kilpailuttamalla talouden tasapainottamistyön tueksi asiantuntijapalvelu, missä asetettiin tavoitteeksi talouden tasapainoarviointi, investointikyyarviointi, raportointi ja palveluverkkoselvitys. Kaupunginhallitus nimesi talouden tasapainottamistyön ohjausryhmän, mikä koostui kaupunginhallituksen ja -valtuuston puheenjohtajistosta. Ohjausryhmätyöskentelyyn osallistuivat myös johtavat viranhaltijat.

Ohjausryhmä asetti sopeutumistoimien tavoitteeksi, että toimenpiteillä on mahdollisimman vähän negatiivista vaikutusta kuntalaisen tai kunnassa toimivien yritysten elämään. Toimenpiteissä pyrittiin löytämään riittävän isoja ja riittävän vaikuttavia keinoja talouden ison kuvan kääntämiseksi. Talouden tasapainoa tavoitellaan vuoden 2027 loppuun mennessä, mutta kehitys- ja sopeutustoimenpiteitä esitetään myös pidemmälle ajalle.

Tavoitteena oli löytää keinoja, joilla tehostetaan oman organisaation toimintaa ja sopeutetaan taloutta palvelutarpeiden mukaisesti. Työssä huomioitiin myös se, että kaikkea vapaaehtoista ei voi jatkossa tehdä ainakaan samalla tasolla, kuin mitä tähän saakka on tehty. Talouden tasapainotustyön tavoitteena on saada Tornion kaupungin talous tasapainoon vuoteen 2027 mennessä varmistaen kaupungin kasvu- ja investointikyky sekä kuntalaisten hyvinvointi ja laadukkaat palvelut seuraavan 5–10 vuoden aikana. Rahassa tämä merkitsee 3–6 miljoonaa euroa. Kaupungin kokonaisbudjetti on noin 57 miljoonaa euroa (TA2024).

Työn käynnistysvaiheessa kaikki tasapainottamiseen ohjaavat keinot olivat sallittuja, mutta lomauttamisen käyttämistä tasapainottamiskeinona pidettiin aivan viimeisenä mahdollisuutena. Esitettävät keinot on valmisteltu ohjausryhmälle viranhaltijoiden ja FCG asiantuntijoiden yhteistyönä. Eurot, käyttäjämäärät, henkilöstömäärät, toiminnan luvut yms. perustuvat kaupungin tilastointiin ja kaupungin taustamateriaaliin sekä tilinpäätökseen ja henkilöstökertomukseen vuodelta 2023. Keinoihin liittyvät laskelmat on toteutettu FCG:n toimesta. Keinoluettelossa esitettävät keinot ovat toimintakatetta pysyvästi alentavia (tuloja lisääviä tai menoja vähentäviä). Yksittäisiä, kertaluonteisia eräiä kuten myyntivoittoja tai alaskirjauksia ei esitetä keinoluettelossa. Keinoluettelossa esitettävien keinojen täytäntöönpano ajoittuu koko sopeutuskaudelle – jopa 2030 asti.

Ohjausryhmä on kokoontunut seitsemän kertaa ja valtuustolle on järjestetty kaksi infotilaisuutta työhön liittyen. Ohjausryhmässä esillä olleet vaihtoehdot esiteltiin valtuustolle 22.8.2024. Lisäksi työn alustavia toimenpide-esityksiä käytiin läpi Tornion kaupungin esihenkilöpäivässä. Talouden sopeuttamiseen liittyvä kuntalais- ja henkilöstökysely järjestettiin

1.-15.9.2024 ja lopuksi valtuutetuille järjestettiin valtuustoseminaari, missä valtuutetut kävivät esitetyt toimenpide-esitykset läpi ja joko hyväksyivät, tai hylkäsivät ne.

Ohjausryhmän esitys talouden tasapainottamiseksi on luonteeltaan strateginen periaatepäätös, jossa määritellään sekä euromääräiset tavoitteet että jatkovalmistelulinjaukset, joihin kaupungin päätöksenteossa voidaan sitoutua pitkällä tähtäimellä. Loppuraportissa esitetään hallitukselle ja edelleen valtuustolle päätettäväksi toimialoittain linjaukset, joiden pohjalta viranhaltijat voivat valmistella tuleviin talousarvioihin tasapainottamistoimenpiteitä hallintosäännön mukaisesti. Valtuusto päättää linjauksista ja euromääräisistä tavoitteista. Valtuusto sitoutuu talouden tasapainottamiseen yli ajan ts. seuraava valtuusto jatkaa ko. linjausten ja tavoitteiden mukaisesti tasapainotustyötä ottaen huomioon kuntalain vaatimuksen talouden tasapainosta. Lautakunnat ja valtuusto(t) päättävät hallintosäännön mukaisin päätäntävaltuuksin yksittäisistä toimenpiteistä tulevien talousarvioiden valmistelun yhteydessä, yleisten linjausten ja tavoitteiden mukaisesti.

Esittelijä Kaupunginjohtaja Kujala Jukka

Päätösehdotus Kaupunginhallitus päättää ja esittää edelleen kaupunginvaltuustolle:

1) hyväksyä loppuraportissa esitetyt toimialoittaiset talouden tasapainottamisen toimenpiteet ja euromääräiset tavoitteet, joiden pohjalta viranhaltijat voivat valmistella tuleviin talousarvioihin tasapainottamistoimenpiteitä hallintosäännön mukaisesti

2) sitoutua talouden tasapainottamiseen yli valtuustokausien vuoteen 2030 saakka, ts. seuraava valtuusto jatkaa ko. linjausten ja tavoitteiden mukaisesti tasapainotustyötä (kuntalain vaatimus talouden tasapainosta).

Päätös Kaupunginjohtaja teki muutetun päätösesityksen:

Kaupunginhallitus merkitsee talouden tasapainottamisohjelman loppuraportin tiedoksi ja käsittelee sen kokouksessaan 21.10.2024 ja esittää sen edelleen kaupunginvaltuustolle hyväksyttäväksi.

KH 21.10.2024 § 292
5144/02.02.02/2024

Valmistelija Jukka Kujala, kaupunginjohtaja

Esittelijä Kaupunginjohtaja Kujala Jukka

Päätösehdotus Kaupunginhallitus päättää ja esittää edelleen kaupunginvaltuustolle:

1) hyväksyä loppuraportissa esitetyt toimialoittaiset talouden tasapainottamisen toimenpiteet ja euromääräiset tavoitteet, joiden pohjalta viranhaltijat voivat valmistella tuleviin talousarvioihin tasapainottamistoimenpiteitä hallintosäännön mukaisesti

2) sitoutua talouden tasapainottamiseen yli valtuustokausien vuoteen 2030

saakka, ts. seuraava valtuusto jatkaa ko. linjausten ja tavoitteiden mukaisesti tasapainotustyötä (kuntalain vaatimus talouden tasapainosta).

Päätös

Asiasta käydyn keskustelun aikana Risto Välimaa esitti hallitusryhmien pl. kokouksen kannattaman neuvottelutuloksen, kaupunginjohtajan päätösesityksestä poikkeavan päätösesityksen seuraavasti:

Kaupunginhallitus hyväksyy talouden tasapainotusohjelman strategisena periaatepäätöksenä kaupunginvaltuustolle hyväksyttäväksi seuraavin tarkennuksin:

Talouden tasapainottamisohjelman oheismateriaalin sivun 9 osalta taulukon "Tornion kouluverkko vaihtoehdot vuosille VE2" poistetaan riveillä 2-5 olevat esitykset eli Seminaarin koulun yleisopetuksen siirtäminen Hannulaan, Seminaarin pienluokkien siirtäminen Hannulaan ja Putaalle, Arpelan ja Karungin koulujen yhdistäminen sekä Kaakamon koulun opetuksen siirtäminen Kyläjoelle.

Talouden tasapainottamisohjelman loppuraportin sivun 29 osalta poistetaan viides alakohta: "Kun alueella (viimeisessä yksikössä) oppilasmäärä alenee alle 60 oppilaaseen, oppilaaksi otto ohjataan uudelle alueelle tarkoituksenmukaisten kulkusuuntien mukaisesti lain edellyttämät koulukuljetusajat huomioiden", sekä seitsemäs alakohta: "Yhdysluokkaryhmän koon nostaminen 21/26 oppilaaseen".

Kuudes alakohta muutetaan muotoon "Ehdotetaan, että vuosiluokkaopetuksessa noudatetaan OAJ:n yleistä luokkakokomitoitusta". Lisätään seuraavat kohdat:

1. Palveluverkkoon kohdistuvat muutokset (yläkoulut) toteutetaan vaiheittain, älykkään sopeutuksen periaatteita noudattaen
2. Alakoulujen säästöpotentiaalia kartoitetaan toiminnallisilla ratkaisuilla, poislukien yksiköiden yhdistämiset ja lakkauttamiset

Loppuraportin sivun 35 avustusten vaikuttavuusperusteinen arviointi, yhtenäinen sähköinen avustusprosessi -kohdasta poistetaan kuvaus -osion teksti: "avustusten tasoon tehdään kaupungin omaa tasapainottamista vastaava tarkennus".

Loppuraportin sivun 36 osalta säästövapaiden purkamistavoitetta nostetaan 60:stä 80:een prosenttiin. Säästötavoite +120 000 euroa.

Loppuraportin sivun 37 osalta maksujen ja taksojen tarkastusten säästötavoitetta nostetaan 40 000:sta 140 000:een euroon.

Päätösesitykseen lisätään pohjaesityksessä olevien kohtien 1) ja 2) lisäksi kohdat 3) ja 4):

3) Lautakunnat ja valtuusto (t) päättävät (hallintosäännön mukaisin päätäntävaltuuksin) yksittäisistä toimenpiteistä tulevien talousarvioiden valmistelun yhteydessä, yleisten linjausten ja tavoitteiden mukaisesti,

4) Tasapainotusohjelman toteutuksesta raportoidaan kaupunginhallitukselle säännöllisesti.

Ismo Säily kannatti Risto Välimaan tekemää esitystä.

Keskustelun aikana Antti Kaarlela esitti, että talouden tasapainottamisohjelmaan tulee tehdä korjaavia toimenpiteitä, joilla

katetaan muutoksista aiheutuva tasonpudotus. Tämä esitys raukesi kannattamattomana.

Puheenjohtaja totesi, että koska keskustelun aikana oli tehty kaupunginjohtajan päätösesityksestä poikkeava kannatettu esitys, asiasta on äänestettävä.

Puheenjohtaja esitti, että ne kaupunginhallituksen jäsenet, jotka kannattavat kaupunginjohtajan tekemää päätösesitystä, äänestävät "jaa", ja ne kaupunginhallituksen jäsenet, jotka kannattavat Risto Välimaan tekemää ja Ismo Säilyn kannattamaa päätösesitystä, äänestävät "ei".

Äänestysesitys hyväksyttiin.

Nimenhuudon mukaan suoritettussa äänestyksessä annettiin 10 "ei" -ääntä (Merja Aalto, Jari Hast, Marja-Liisa Husa, Päivi Pukero, Olli Rainio, Outi Rämö, Jari Sainmaa, Ismo Säily, Vilho Tikkanen ja Risto Välimaa) yhden jäsenen äänestettyä tyhjää (Antti Kaarlela).

Kaupunginhallituksen päätökseksi tuli täten Risto Välimaan tekemä ja Ismo Säilyn kannattama päätösesitys.

Antti Kaarlela jätti päätökseen eriävän mielipiteen:

"Talouden tasapainotusohjelmaan tehtyjä muutoksia ei ole katettu riittävässä määrin korvaavilla toimenpiteillä. Veron korotukset eivät tule kysymykseen".
